

speciaal
Kennisgroep

Hechtingsstoornis

Kennisgroep Speciaal

Kennisgroep Speciaal is een samenwerkingsverband van organisaties voor speciaal (Mytyl)onderwijs gericht op het delen en ontwikkelen van kwalitatief hoogstaande kennis en expertise die duurzaam en toekomstgericht is. Einddoel daarbij blijft altijd de vraag: "Wat kan ik voor de leerling en zijn omgeving betekenen?"

Zie voor uitgebreide informatie: www.kennisgroepspeciaal.nl.

Over de kenniskaarten

De informatie op de kenniskaarten is een samenvatting van de beschikbare kennis vanuit diverse bronnen en heeft steeds betrekking op één specifiek ziektebeeld, beperking of ontwikkelingsgebied in relatie tot de schoolpraktijk. Er is een uitgebreide reeks kenniskaarten beschikbaar. Collega's met veel kennis over het onderwerp schrijven samen de kenniskaart. Het zijn professionals die elkaar aanvullen vanuit diverse disciplines (onderwijs, zorg en (para)medici). Zij brengen kennis, specifiek gericht op de schoolpraktijk, in. Binnen revalidatiecentra zijn folders over veel ziektebeelden en beperkingen beschikbaar. Die folders zijn meer gericht op medische en revalidatieaspecten.

Alle kenniskaarten zijn ook in digitale vorm beschikbaar op onze website. Eventuele tussentijdse aanvullingen en correcties worden daar direct doorgevoerd. Zie: www.kennisgroepspeciaal.nl/kenniskaarten.

De foto's in deze kenniskaart dienen uitsluitend als illustratie gezien te worden en de kinderen op de foto's zijn niet per se representatief voor het onderwerp van de kenniskaart.

Kenniskaart Hechtingsstoornis

Informatiefolder voor professionals in het onderwijs

Geachte collega,

U hebt te maken of u krijgt te maken met een leerling met een hechtingsstoornis binnen uw klas of school. Wij willen u graag informeren over hechtingsstoornissen en wat dit voor een leerling in het primair en voortgezet onderwijs betekent. Belangrijk hierbij is dat het begeleiden van een kind met een hechtingsstoornis een complexe taak is. Het is sterk aan te raden om niet zomaar aan de begeleiding van deze kinderen beginnen. Laat je waar dat kan, begeleiden door deskundigen.

Zijn er na het lezen van deze informatie nog vragen, neem dan contact met ons op via de website www.kennisgroepspeciaal.nl of met de organisatie waarvan u deze kenniskaart hebt gekregen.

Wat is een hechtingsstoornis?

Wanneer een kind geboren wordt heeft het naast de basisbehoeften voedsel en slapen, ook sterke behoefte aan affectie en veiligheid. Dat wil zeggen dat een pasgeboren kind erop moet kunnen vertrouwen dat in de basis de wereld om hem heen veilig is. Wanneer dit op de juiste wijze verloopt, kan een kind zich op een goede manier ontwikkelen en leert het kind zich veilig hechten. Een kind met een veilige hechting zoekt de nabijheid van de ouder of opvoeder, maar voelt zich daarbij vrij om op onderzoek uit te gaan en nieuwe dingen te ontdekken. Het kind heeft hierbij het vertrouwen dat de persoon die hem opvoedt er voor hem is wanneer dat nodig is. De kwaliteit van de hechting wordt voornamelijk bepaald door de mate van responsiviteit en sensitiviteit van de opvoeder en kan per kind verschillend zijn. Kinderen kunnen met meerdere volwassenen een hechtingsrelatie aangaan. De kwaliteit kan per relatie verschillen en verschillende relaties kunnen elkaar compenseren.

Bij een kind met een hechtingsstoornis is deze normale ontwikkeling en veilige gehechtheid niet goed op gang gekomen. Het kind is dan onveilig gehecht. De oorzaken hiervan kunnen zeer uiteenlopend zijn. Het kan bijvoorbeeld ontstaan door adoptie,

mishandeling of verwaarlozing, maar het kan ook ontstaan doordat het kind opgroeit in een ongebruikelijke omgeving zoals een instelling of langdurige ziekenhuisopnames.

Kenmerken

Er zijn drie vormen van onveilige gehechtheid:

- Onveilig vermijdende gehechtheid
- Onveilig afwerende gehechtheid
- Gedesorganiseerde gehechtheid

Onveilig vermijdende gehechtheid. Bij deze vorm van onveilige gehechtheid gaat het kind overdreven op onderzoek uit als de ouder of opvoeder weg gaat. Wanneer de ouder of opvoeder daarna weer terug komt wordt deze vermeden. Een onveilig vermijdend gehecht kind lijkt weinig angst te hebben en lijkt vaak heel zelfstandig. Deze vorm van onveilige hechting kan ontstaan als een kind vaak afgewezen of verwaarloosd wordt of veel verschillende opvoeders heeft.

Onveilig afwerende gehechtheid. Wanneer de ouder of verzorger weg wil gaan bij een kind met deze vorm van onveilige

gehechtheid, dan klampt het kind zich vaak overdreven vast. Tegelijkertijd zijn ze ook boos en afwerend richting de ouder of opvoeder. Ze zijn op dat moment ontroostbaar en gaan niet uit zichzelf op onderzoek uit. Deze vorm van onveilige hechting kan ontstaan als de ouder of opvoeder erg onberekenbaar is en het kind niet op het juiste moment of op de juiste manier aandacht krijgt.

Gedesorganiseerde gehechtheid. Bij deze vorm van onveilige gehechtheid is de hechting ernstig verstoord. Bij deze kinderen zie je kenmerken van de beide bovenstaande vormen terug. Het ene moment kunnen ze huilen, boos zijn of verstijven en het andere moment kruipen ze op schoot om te knuffelen of juist vermijdend gedrag te vertonen. Het gedrag van deze kinderen is vaak erg onvoorspelbaar. Deze vorm van hechting kan ontstaan door verwaarlozing, mishandeling, misbruik en/of dreigementen

Een verstoorde gehechtheid kan overgaan in een hechtingsstoornis als dit niet voldoende snel op de goede manier wordt aangepakt en vormt vooral een risico voor ongewenst of zelfs problematisch gedrag.

Het gedrag van een kind met een hechtingsstoornis vertoont vaak veel overeenkomsten met kinderen met ASS of ADHD. Beide diagnoses moeten daarom eerst uitgesloten zijn voordat een kind gediagnostiseerd kan worden met een hechtingsstoornis. Tevens zijn voorwaarden dat de hechtingsstoornis vóór het vijfde levensjaar duidelijk aanwezig moet zijn en dat het kind minimaal een ontwikkelingsniveau heeft van 9 maanden.

Revalidatie en onderwijs

Zoals eerder verteld vertonen kinderen met een hechtingsstoornis erg uiteenlopend gedrag. In de praktijk wordt er vaak onderscheid gemaakt in twee typen kinderen. Het zogenaamde geremde type en het ongeremde type.

Geremde type. Het gedrag van deze kinderen wordt vaak omschreven als afwijzend, waakzaam, teruggetrokken, onzeker en gebrek aan emotie, motivatie en enthousiasme.

Ongeremde type. Het gedrag van deze kinderen wordt vaak omschreven als druk, impulsief, allemansvriend, snel gefrustreerd, ontroostbaar, egocentrisch en soms agressief.

Welk gedrag zie je op school?

- *Onvoorspelbaar.* Reageert niet zoals je verwacht.
- *Opstandig.* Niet doen wat de ander vraagt. Eigen regie willen houden.
- *Bang om te falen.* Dingen niet doen, want het lukt toch niet.
- *Agressief.* Slaan, schoppen, bijten, dingen kapot maken.
- *Claimend.* Aandacht opeisen, 'bijna in je willen kruipen'.
- *Manipuleren.* Op zoek gaan naar grenzen en deze steeds willen verleggen.

- *Uitdagen.* Hard praten, gillen, zingen, vloeken, met spullen gooien.
- *Angst.* Bang voor harde geluiden, nieuwe dingen.
- *Niet praten.* Anderen negeren, net doen of je er niet bent.
- *Vluchten.* Niet op stoel blijven zitten, weglopen.

Gevolgen voor de schoolvaardigheden

Net als de verschijningsvormen en de gedragingen die deze kinderen vertonen, zijn ook de gevolgen voor de schoolvaardigheden divers. Gedurende de schoolcarrière blijft het belangrijk om goed af te stemmen met ouders/verzorgers, behandelaars en begeleiders, afhankelijk van individuele hulpvragen en onderwijsbehoeften van het kind. Over het algemeen is er bij deze kinderen meer tijd nodig om aan voorwaarden te werken om een kind te motiveren om een opdracht te doen. Ze hebben vaak een lager leertempo en komen vaker uit op een lager uitstroomniveau. Anderzijds zie je dat sommige kinderen bij de juiste en stabiele begeleiding didactisch en cognitief juist een groei laten zien en bepaalde achterstanden in lijken te halen.

Tips voor de begeleiding

Het begeleiden van een leerling met een hechtingsstoornis is een complexe taak. Het is sterk aan te raden om niet zomaar aan de begeleiding van deze kinderen beginnen. Laat je, waar dat kan, begeleiden door deskundigen en sluit aan bij bestaande behandelmethoden. Daarnaast kan er gebruik worden gemaakt van de volgende algemene tips:

- Bied het kind een veilige gestructureerde omgeving met duidelijke regels en houd je daar aan. Regels, structuur en duidelijkheid geven zowel jezelf als de leerling rust.
  - Kom zowel fysiek als emotioneel niet te dichtbij. Anders is de kans groot dat het kind overlevingsgedrag gaat vertonen, zoals vechten, vluchten of manipuleren.
  - Leg de nadruk op gedrag dat je wilt zien en niet op de emotie. Probeer door middel van preventieve maatregelen conflicten – zoveel mogelijk – te voorkomen.
  - Benader het kind op een rustige, geduldige manier. Laat merken dat je het kind gezien en gehoord hebt.
  - Laat je door het kind niet provoceren, maar doe een stap terug en vraag om hulp als je merkt dat het je teveel wordt.
- Als het kind iets goed doet, wees dan ook rustig en zakelijk en barst niet van enthousiasme in gejuich uit. Daar kunnen deze kinderen vaak ook niet goed tegen.
  - Probeer bedreigende situaties (onvoorspelbaar, weinig structuur, veel veranderingen) te voorkomen, zodat het kind zich beter kan ontspannen en gewenst gedrag kan laten zien.
  - Bereid het kind kort van tevoren voor op veranderingen. Wacht op de reactie en vertel opnieuw feitelijk wat er gaat gebeuren.
  - Geef het kind vertrouwen, zodat het ook vertrouwen in zichzelf kan krijgen. Verwacht hierbij geen dankbaarheid of wederkerigheid.
  - Vat het gedrag niet op als persoonlijk tegen jou is gericht.

Boven alles geldt het motto:

*Gewoon waar mogelijk,
speciaal waar nodig!*

Wat leerlingen/leerkrachten hiervan zelf vertellen...

leerkracht

"Ik liep samen met Davy (7 jaar) over de gang. Ineens krijg ik totaal uit het niets vol een schop tegen mijn schenen. 'Doet dat pijn?', vraagt hij aan mij. 'Ja, dat doet pijn', zeg ik, maar ik reageer er verder niet op. We lopen verder en dan pakt hij het velletje van mijn arm tussen zijn nagels en knijpt er hard in. 'Doet dat pijn?', vraagt hij weer. 'Ja, dat doet pijn', zeg ik, 'en ik vind het niet fijn als je me pijn doet.' We lopen weer verder en de veter van Davy gaat los. 'Wil je me helpen?', vraagt hij. Ik help hem en krijg meteen een hele dikke knuffel. 'Dankjewel!' "

Meer informatie

Websites

<https://wij-leren.nl/hechtingsstoornissen-hechting.php>

Onderwijskundige kennisbank.

www.gedragsproblemen-kinderen.info/wat-is-een-hechtingsstoornis

Informatie website over gedragsproblemen bij kinderen.

www.gedragsproblemenindeklas.nl/gedrags-en-ontwikkelingsstoornissen/hechtingsproblemen

Informatie website over gedragsproblemen bij in de klas.

www.hechtingsstoornis.com

Forum om ervaringen te delen.

www.kempler-instituut.nl/artikelen/werken-met-hechtingsstoornissen

Artikel over werken met hechtingsstoornissen.

www.alshechtennietvanzelfgaat.nl

Blog van een moeder over het leven met een dochter die de diagnose reactieve hechtingsstoornis heeft.

Publicaties

- **Ontwikkelingspsychopathologie bij kinderen en jeugdigen.** J. Rigter (2002). *Coutinho, Bussum.*
- **Pedagogische adviezen voor speciale kinderen, een praktisch handboek voor professionele opvoeders, begeleiders en leerkrachten.** T. van Lieshout (2010). *Bohn Stafleu van Loghum, Houten*
- **Professioneel omgaan met gedragsproblemen. Praktijkboek voor het primair onderwijs.** J. Jeninga (2008). *HB Uitgevers, Baarn*

Dit is een uitgave van Kennisgroep Speciaal, bestaande uit:

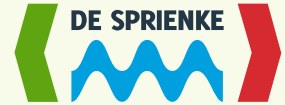
Onderwijscentrum
Leijpark

veerkrachtig onderwijs
voor SO en VSO

De Kleine Prins

Creëert mogelijkheden

Uitdaging Beweging Perspectief

stichting
de **KORRE**

Mytyschool
Roosendaal

adelante

haal het beste uit jezelf

inos

Stichting
Katholiek Onderwijs
Breda

mytyschool
eindhoven

MYTYLSCHOOL
GABRIËL
's-hertogenbosch